

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 12 Sayı: 66 Ekim 2019

www.sosyalarastirmalar.com

Issn: 1307-9581

Volume: 12 Issue: 66 October 2019

www.sosyalarastirmalar.com

Issn: 1307-9581

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3604>

MUŞ-VARTO KAYNARCA KÖPRÜSÜ KORUMA PROJESİ VE ONARIM ÇALIŞMALARI HAKKINDA BİR ARAŞTIRMA

A STUDY ON PRESERVATION PROJECT AND RENOVATION WORKS FOR KAYNARCA BRIDGE, MUŞ-VARTO

Şahabettin ÖZTÜRK*

Öz

Ülkenin en doğusunda yer alan Van Gölü Havzası, doğudan batıya kuzeyden güneye geçişlerinin kavşağında bulunur. Osmanlı döneminde taş köprü yapımında form ve işlevsellik paralel gelişme göstererek mimariye yansımıştır. Bu gelişme özellikle XVI. yüzyılda Mimar Sinan'ın dehasıyla bütünleşip, köprü olarak su mimarisine yansımıştır. Köprüler diğer mimari yapılarda olduğu gibi yapıldığı dönemin mimari yapısı, ekonomik durumu, siyasi yapısı gibi özellikler hakkında da genel bilgi vermektedir. Doğu Anadolu Bölgesi'nin merkezinde yer alan Muş İl'inde çok sayıda taş köprüler farklı dönemlerde inşa edildiği bilinmektedir. Kaynarca Köprüsü, Muş ili Varto İlçesi'nin 21 km. kuzeydoğusundaki Kaynarca Köyü'nde bulunmaktadır. Köprünün genel mimari yapısı, yapım malzemesi-yapım tekniği ve bölgedeki diğer tarihi taş köprülerle kıyaslandığında Osmanlı dönemi XVII. yüzyıl içinde inşa edildiği düşünülmektedir.

Bu kapsamda köprünün revize uygulama projeleri ile yeniden onarımı ve bu onarıma bağlı olarak dere yatağı istifli moloz taş tahkimatı ile ıslah çalışması yapılmıştır. Köprü, uygulama projeleri Yüzüncü Yıl Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Restorasyon Anabilim Dalı Başkanlığı Dr. Öğretim Üyesi Şahabettin Öztürk tarafından 2013 yılında hazırlanarak Van Kültür Varlıkları Koruma Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Kaynarca Köprüsü, üç açıklıklı benzer yuvarlak kemer ile aşılmaktadır. Muş ili, Varto İlçesi'nin batısındaki Çaylar olarak bilinen bölgede yer alan tarihi Kaynarca Köprüsü, konum, mimari özellikleri bakımından oldukça önem arz etmektedir. Köprü onarımı 2012-13 yılları arasında Karayolları 11. Van Bölge Müdürlüğü tarafından yapılmıştır. Köprü, günümüzde bölgedeki köyler arası hem yaya hem de araç ulaşımına hizmet vermektedir. Mimari yapısı ve statik yapısal durumu, ağır tonajlı motorlu araçların geçişinde bazı sorular oluşturacağı bir gerçektir. Bu amaçla yetkili kurumların alternatif betonarme on gerilimli bir köprü yapılmasının zorunlu arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kaynarca Taş Köprü, Kemer, Tempan Duvarı, Memba.

Abstract

Lake Van Basin which is located in the east of the country, has been in the crossroad among transitions east and west or north and south. Form and functionality had been made parallel progresses to the stone bridge construction and reflected to the architecture in Ottoman period. Thus highway transporters' traffic replaced caravan convoys and motorways replaced pack trails. It is known that many stone bridges were built in various periods in Muş which is located in the center of Eastern Anatolian region.

Kaynarca bridge is located in Kaynarca village, at 21st km northeast of Muş province's Varto district. When general architectural feature, constructional materials and built technique of the bridge are compared with other historical stone bridges in the region, the bridge is considered to have been built in the XVIIth century, Ottoman period.

In this scope, revised application projects and renovations alongside improvements with stream bed's coursed rubble stone fortifications based on these projects are conducted. The bridge's application projects (survey, restitution and restoration) are prepared in 2013 by lecturer Dr. Şahabettin Öztürk, Restoration Programme Director of the Architecture Department at the Yüzüncü Yıl University's Faculty of Engineering-Architecture and approved by Van Regional Directorate of Cultural Heritage's Preservation.

Kaynarca bridge is crossed by three niched similar rounded arches. Historical Kaynarca bridge which is in the area known as "çaylar" (streams) in the west of the Muş province's Varto district is of quite importance from architectural qualities aspect. Renovation of the bridge has been performed by General Directorate of Highways, 11th Van Regional Directory between the years of 2012-13. The bridge has been serving between the villages in the area for both pedestrians and vehicle transportations currently. Its architectural structure and static structural position may cause some problems for transportations of heavy tonnage motorized vehicles as expectable realistically. For this purpose, the necessity of building an alternative new ferroconcrete pre-tensioned bridge comes out for the future.

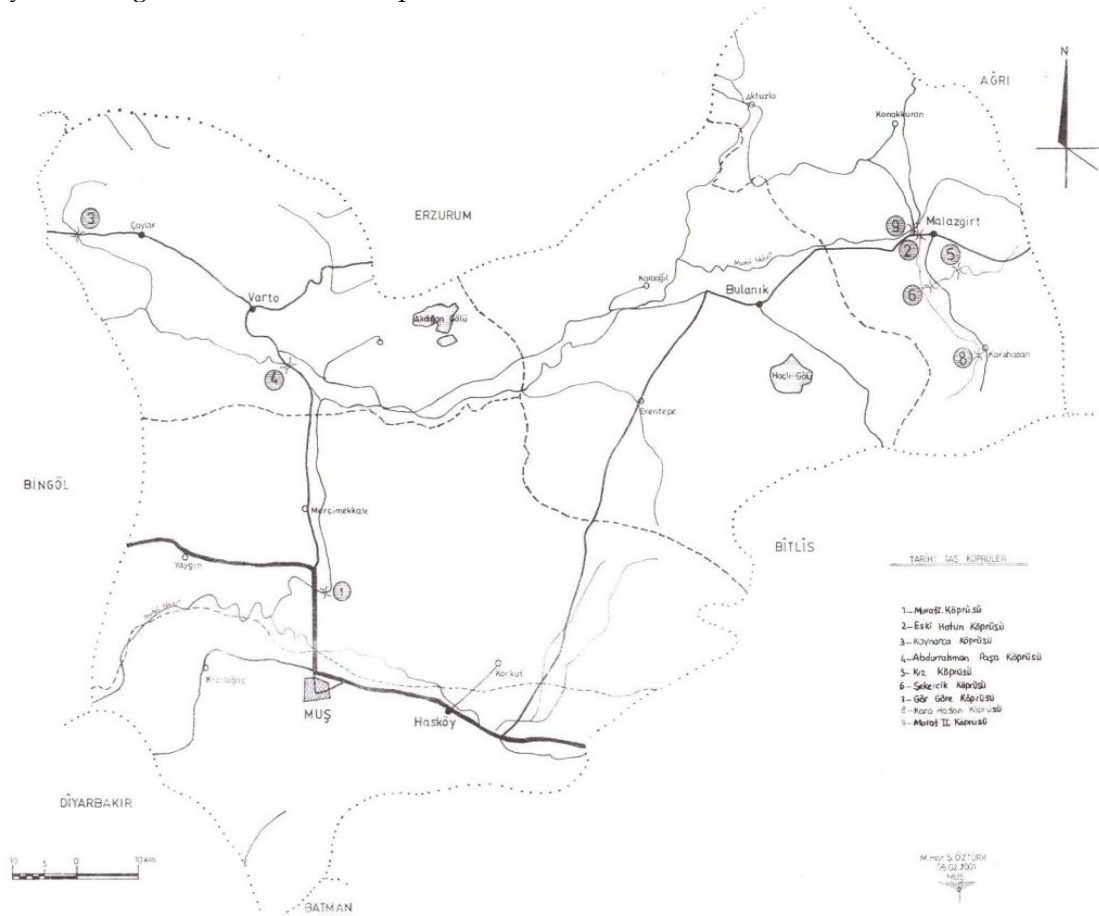
Keyword: Kaynarca Stone Bridge, Arch, Spandrel Wall, Spring.

* Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü Restorasyon ABD Başkanlığı,

1.GİRİŞ

Doğu Anadolu Bölgesi coğrafi konum bakımından ülkemizin ulaşımı en zor olduğu bölgelerden biridir. Ülkenin en doğusunda yer alan Van Gölü Havzası, doğudan batıya kuzeyden güneye geçişlerinin kavşağında bulunur. Bölge İlk çağlardan günümüze kadar konumu ve stratejisinden dolayı hemen her dönemde ulaşım için önem taşımıştır. Toplumların ekonomik ve ticaretinin gelişmesini sağlayan kervan yolları, ordu güzergâhları, Hac kervan yolunun bu bölgeden geçmesi ile havzanın önemi daha da artmıştır. Ulaşımında güvenilir ve kolaylık sağlamak amacıyla, akarsular, vadiler üzerinde önceleri ahşap malzeme yardımıyla tek açıklıklı iptidai köprüler inşa edilmiştir. Ancak, bu köprülerin zamanla taşıyıcı mukavemetlerinin kaybolması nedeniyle, yerine her türlü iklim şartlarına dayanıklı mimari ağırlıklı taş köprüler inşa edilmiştir.

Ortaçağ Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Van Gölü Havzası, güzergâhları boyunca köprü yapımı büyük önem kazanmıştır. Bu amaçla bölge ticaret yolları üzerinde çok sayıda taş köprü inşa etmişlerdir. Osmanlı döneminde taş köprü yapımında form ve işlevsellik paralel gelişme göstererek mimariye yansımıştır. Bu gelişme özellikle XVI. yüzyılda Mimar Sinan'ın dehasıyla bütünleşip, köprü olarak su mimarisine yansımıştır. Köprüler diğer mimari yapılarda olduğu gibi yapıldığı dönemin mimari yapısı, ekonomik durumu, siyasi yapısı gibi özellikler hakkında da genel bilgi vermektedir. Bu nedenle, dönemin mimari özelliklerini gösteren diğer mimari yapılarda olduğu gibi, çeşitli unsurlar arası değerlendirmelerde belli sentezleri ortaya koyabilmek oldukça zordur. XVII. yüzyılın sonlarında Avrupa'da gelişen *Sanayi Devrimi* ile ortaya çıkan demir ve betonun birlikte yapı sektöründe kullanılmasıyla ortaya çıkan betonarme, başta yol yapımı olmak üzere her tür mimari yapıda kullanılmıştır. Böylece kervan katarları yerini, karayolu taşıt trafiğine, patika yollar ise asfalt ve otoyollara bırakmıştır. Bu gelişmeye bağlı olarak, güzergâhları değişmiş veya daha geniş bir hal almıştır. Sürekli değişen ve gelişen çağımızdaki yapı malzemeleri ile mevcut gereksinimlerin süratle karşılanmasına bağlı olarak taş köprüler yerini betonarme, çelik konstrüksiyon ve ön gerilimli malzemeli köprülere bırakmıştır.

Cizim-1: Muş İli Tarihi Taş Köprüler Haritası (Ş. Öztürk)

Doğu Anadolu Bölgesi'nin merkezinde yer alan Muş İl'inde çok sayıda taş köprüler farklı dönemlerde inşa edildiği bilinmektedir. Tarihi kaynaklarda bilinen dokuztaş köprüden, Murat I Köprüsü, Kaynarca Köprüsü, Hatun Köprüsü, Kız Köprüsü ve Abdurrahman Paşa Köprüsü günümüzde mevcuttur.

Diğer Murat II Köprüsü, Gör Göre Köprüsü, Şekercik Köprüsü ve Kara Hasan Bey Köprüleri hakkında herhangi bir kalıntı ve bilgiye ulaşılmamıştır (Çizim:1).

Karayolları Genel Müdürlüğü, II Van Karayolları Bölge Müdürlüğü tarafından mevcut köprülerin Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon uygulama projeleri hazırlanmıştır. Hazırlanan projeler Van ve Erzurum Kültür Varlıkları Bölge Kurul Müdürlüğü tarafından Abdurrahman Paşa Köprüsü dışında diğer tüm köprülerin tescil ve proje çalışmaları onaylanmıştır.

Bu taş köprülerden I Murat Köprüsü'nün onarını 2003-08 yılları arasında ve Kaynarca Köprüsü'nün onarım ise 2007-2013 yılları arasında yapılarak tamamlanmıştır (Çizim:1).

2. KAYNARCA KÖPRÜSÜ

2.1. KONUMU

Kaynarca Köprüsü, Muş İli Varto İlçesi'nin 21 km. kuzeydoğusundaki, Kaynarca Köyü'nde bulunmaktadır. Köyün içinden geçen Murat Nehri'nin bir kolu olan Kaynarca Çayı üzerinde yer almaktadır.

Üç açıklıklı olan köprü, kuzeybatı-güneydoğu istikametinde kuzeye 25⁰ açı yapacak şekilde zemine kurulmuştur.

Fotoğraf-1,2: Kaynarca Köprüsü Onarım Öncesi Genel Görünüşü (Ş. Öztürk)

2.2. TARİHÇESİ

Köprü'nün memba orta iki kemer ayak arasında yer alan Osmanlıca kitabesi okunmayacak kadar tahrip olmuştur. Kitabesi tam olarak okunmadığı için, yapının hangi tarihte ve kimin tarafından inşa edildiği belli değildir (Fotoğraf: 3,4).

Ancak, köprü'nün genel mimari yapısı, teknik mimari özellikleri ve bölgedeki diğer taş köprülerle kıyaslandığında, Osmanlı dönemi XVI. yüzyılın sonunda ya da XVII. yüzyılın ilk çeyreğinde inşa edildiği düşünülmektedir. Köprü'nün cephelerinde çeşitli dönemlere ait onarım izleri görülmektedir (Öztürk, 93, 2002).

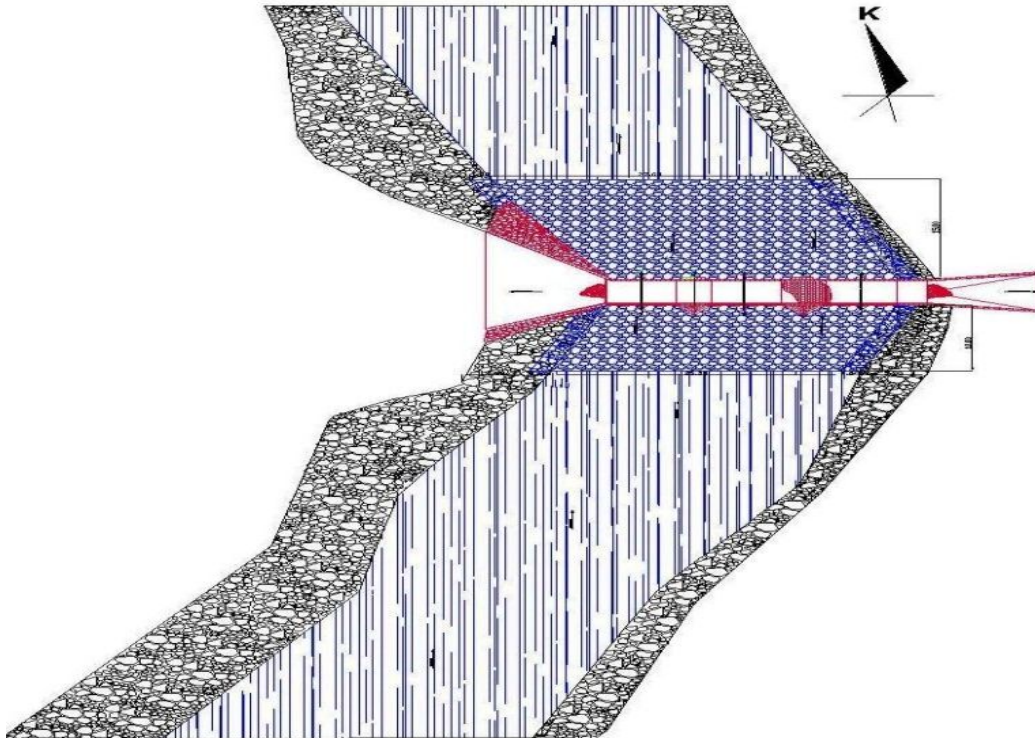
Köprü kemer, döşeme, kemer ve tempan duvarlarında aslına uygun olmayan onarımlar ilgili kurumlar tarafından 1951 yılında yapılmıştır (Fotoğraf: 3,4). Üç gözden oluşan taş köprü, 2000 yılında aşırı sel taşkınlarına maruz kalarak, memba sağ yönündeki kemer gözü tamamıyla yıkılmıştır. Yıkılan bu bölüm ilgili kurumlar tarafından moloz ve mıcır dolgu malzeme doldurularak, günümüzde Kaynarca Köyü ile Kulan Köyü arasındaki ulaşım sağlam olan iki gözlü bu köprü yardımıyla sağlanmaktadır.

Fotoğraf-3,4: Kaynarca Köprüsü Özgün Kitabe ve Onarım Kitabe Görünüşü (Ş. Öztürk)

Köprü, rölöve restitüsyon ve restorasyon projeleri 2003 yılında, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van Meslek Yüksekokulu Restorasyon Programı tarafından hazırlanmıştır. Bugüne kadar tescilsiz olan yapı tescil edilerek kayıt altına alınmıştır. Köprüye ait projeler Erzurum Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylanmıştır. Onarım çalışmaları Karayolları Genel Müdürlüğü 11. Van Bölge Müdürlüğü tarafından 2006-7 yılları arasında onarım tamamlanmıştır. 2012 yılı Nisan ayında oluşan aşırı selden köprü'nün memba ve mansap bölümünün kemer ayaklarında yer yer aşınmalar oluşmuştur.

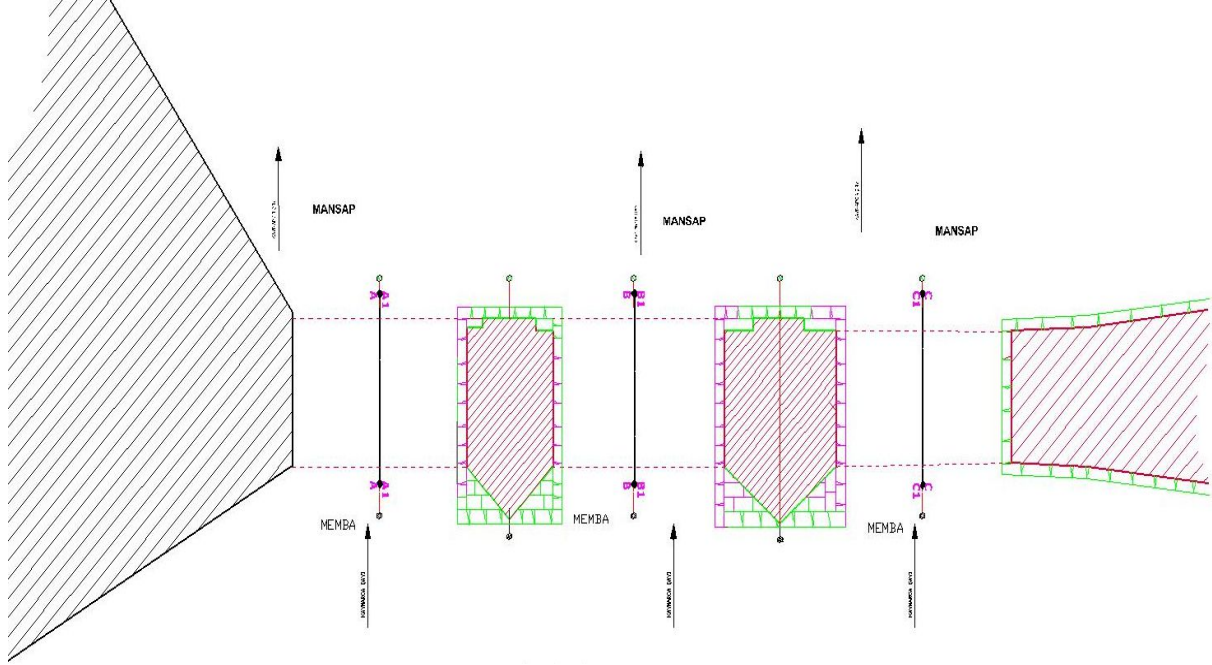
Bu kapsamda köprü'nün revize uygulama projeleri ile yeniden onarımı ve bu onarıma bağlı olarak dere yatağı istifli moloz taş tahkimatı ile ıslah çalışması yapılmıştır. Köprü, rölöve, restitüsyon ve restorasyon uygulama projeleri Yüzüncü Yıl Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Restorasyon Anabilim Dalı Başkanlığı tarafından 2012 yılında hazırlanarak Van Kültür Varlıkları Koruma Kurulu tarafında onaylanmıştır.

Çizim-2: Kaynarca Köprüsü Vaziyet Planı (Ş. Öztürk)

Kaynarca Köprüsü, Karayolları Genel Müdürlüğü 11. Van Bölge Müdürlüğü tarafından 2013 yılında onarım tamamlanmıştır. Günümüzde onarımı yapılan taş köprüde yaya ve araç ulaşım güvenli bir şekilde yapılmaktadır.

Yapılan araştırmalarda günümüze kadar Kaynarca Köprüsü'ne ait herhangi bir araştırma ya da bilgiye rastlanmamıştır.

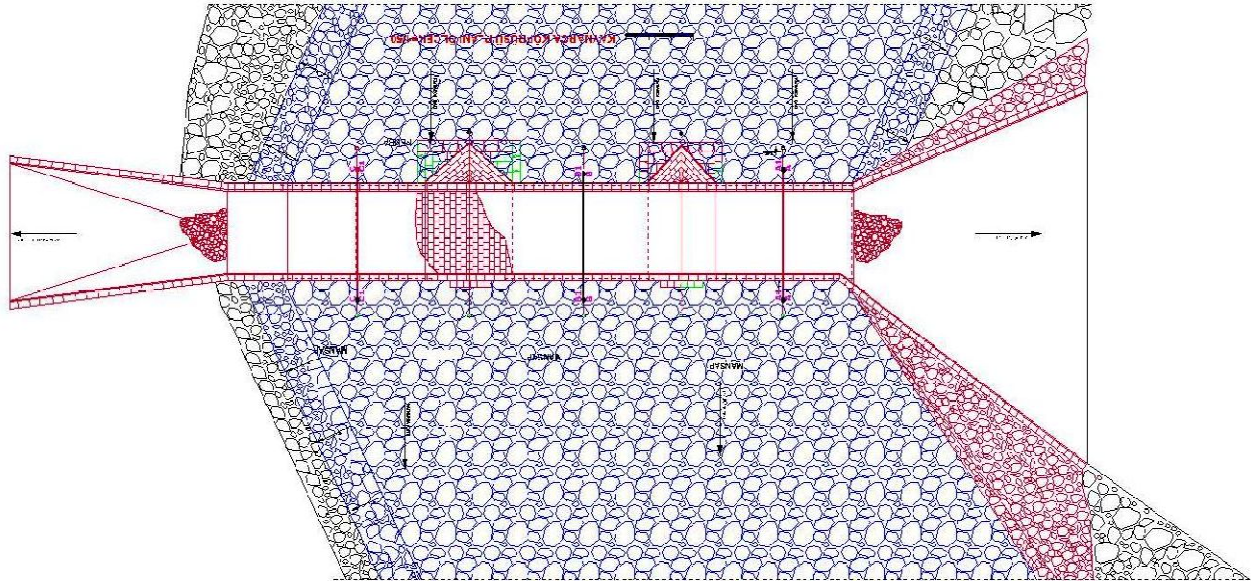

Çizim-3: Kaynarca Köprüsü Ayak Planı (Ş. Öztürk)

2.3. PLAN

Kaynarca Köprüsü, üç açıklıklı benzer yuvarlak kemer ile aşılmaktadır. Köprü tabiliye uzunluğu 48.19 m., döşeme genişliği 3.95 m., kemer üzengi seviyesinden yüksekliği ise 4.20 m'dir. Köprü döşeme genişliği, tempan duvarları giriş kısmında "V" formunda genişleyerek stabilize yola geçiş yapmaktadır.

Köprü bu mimari özellikleri ile "Üç gözlü yolu düz olarak devam eden taş köprüler" grubu içerisinde tanımlanmaktadır. Köprü'nün sonradan inşa edilmiş özgün olmayan beton korkulukları, tempan duvarlarının bir bölümü ile tabiliye döşemesindeki aslına uygun olmayan onarım çalışmaları yakın zamanda yapılmıştır (Çizim: 2-4).

Çizim-4: Kaynarca Köprüsü Döşeme Planı (Ş. Öztürk)

Köprü cephelerindeki kemer ayakları su kotundan 0.40 m. kaba yonu taşı ile yükselerek, memba yönündeki selyaran, ile kemerlere geçiş yapmaktadır. Ortadaki daha küçük kemer açıklığı 6.05 m. yuvarlak basık iki kademeli bir kemerle geçilmektedir.

Yanlardaki kemer açıklıkları ise benzer olup, 6.10 m. açıklığında kademeli sivri iki kemer yardımıyla aşılmaktadır. 0.35 m. kalınlığındaki iç kemeri, dıştan 0.15 m. kalınlığındaki ince hafifletme kemeri kuşatır. 0.10 m.lik çıkma yaparak, iç kemerden ayrılan dış kemer, tempan duvarı ile aynı seviyede yer almaktadır. Memba cephesindeki selyaranlar, (3.30x1.80x2.30) m. ebadında üçgen prizma formunda inşa edilmiştir. Mansap yönünde her iki ayak arasında 0.25 m. dışa taşkın 1.55 m. genişliğinde 0.90 m. yüksekliğinde pahlı destek payandaları yer almaktadır (Öztürk, 2006, 09-32)

2.4. SÜSLEME

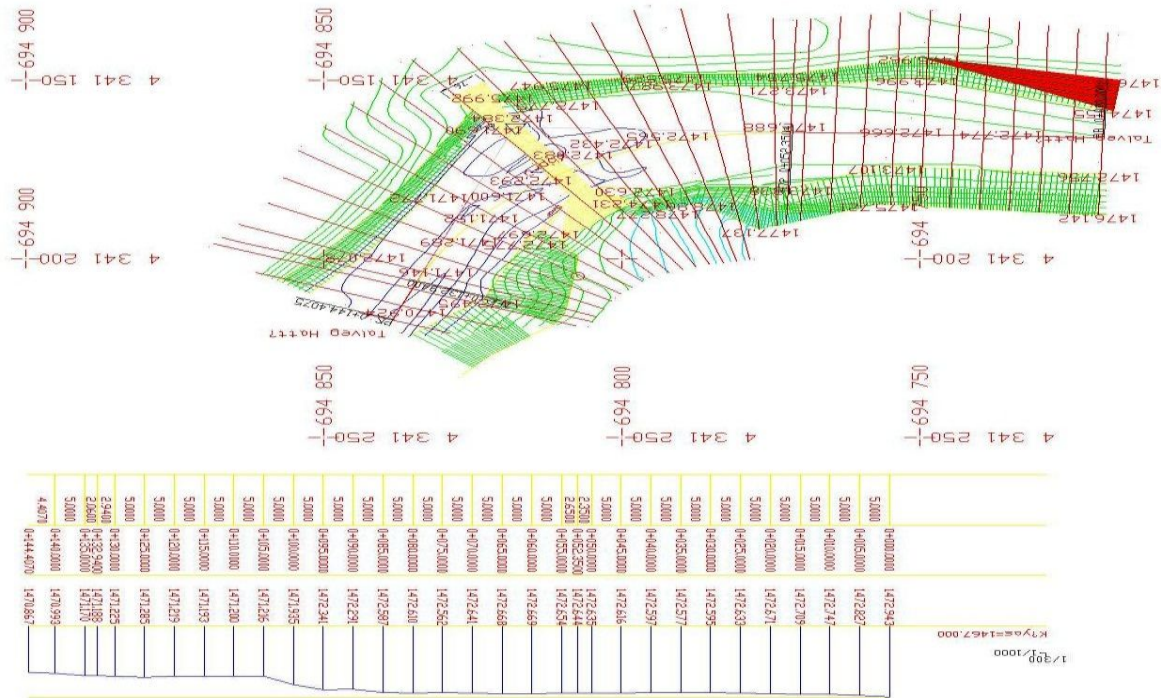
Kaynarca Köprüsü, memba, mansap tempan duvarları ve diğer mimarı öğeleri üzerinde herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

3. PROJE ÇALIŞMALARI

Kaynarca Köprüsü, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri 2002 yılında hazırlanarak Erzurum Bölge Koruma Kurul Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır. Karayolları 11. Van Bölge Müdürlüğü tarafından onarım çalışmaları yapılmıştır. 2010 yılında bölgede oluşan aşırı selden dolayı köprü'nün dere yatağından kaynaklı olumsuz etkisi ile köprü kısmi zarar görmüştür.

2012 yılında yapılan revizyon proje çalışmaları ile dere ıslah ve tahkimat çalışmaları da dikkate alınarak, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Restorasyon Anabilim Dalı Başkanı Dr. Öğretim Üyesi (Mimar-Sanat Tarihçisi) Şahabettin Öztürk tarafından yeniden hazırlanmıştır (Çizim:1-8).

Köprü revizyon uygulama çalışmaları ve dere ıslah ve tahkimat çalışmaları ise Karayolları 11. Van Bölge Müdürlüğü tarafından onarım çalışmaları yapılmıştır (Öztürk, 2012, 11-26).

Çizim-5: Kaynarca Köprüsü Dere Yatağı Topografik Planı (Ş. Öztürk)

Projeler;

1. Rölöve

- 1.1. Rölöve Hasar Analiz Projesi
- 1.2. Rölöve Malzeme Analiz Projesi
- 1.3. Analitik Analiz Projesi

MALZEME ANALİZ LEJANTİ

	MİNHAN EĞRİLERİ
	MOLOZ TAŞ DUVAR
	MOLOZ TAŞ
	ANDEZİT YONU TAŞ
	YONU BAZALT TAŞ
	DERE YATAĞI MOLOZ TAŞ
	DOĞAL KAYALIK

HASAR ANALİZ LEJANTİ

	Derz Boşalması
	Kırılma, Kopma, Dökülme, Dağılma
	Yonu Taş Yüzey Kirlenmesi
	Moloz Taş Yüzey Kirlenmesi
	Dere Yatağı Düzensiz Moloz Taş

2. Restitüsyon

- 2.1. Mevcut Yapı Bölümleri (Özgün Yapı Doku)
- 2.2. 2010 Yılı Restorasyon İle Tamamlanan Yapı Bölümleri
- 2.3. Yapının Mevcut Yapı İzlerinden Tamamlana Yapı Bölümleri
- 2.4. Mimari Gereklilikle Tamamlana Yapı Bölümleri

RESTİTÜSYON LEJANDI

	MEVCUT YAPI BÖLÜMLERİ (ÖZGÜN YAPI DOKUSU)
	2010 YILI RESTORASYON İLE TAMAMLANAN YAPI BÖLÜMLERİ
	YAPININ MEVCUT İZLERİNDEN TAMAMLANAN YAPI BÖLÜMLER
	MİMARİ GEREKLİLİKLE TAMAMLANAN YAPI BÖLÜMLERİ

3. Restorasyon

- 3.1. Restorasyon Projesi
- 3.2. Restorasyon Müdahale Projesi

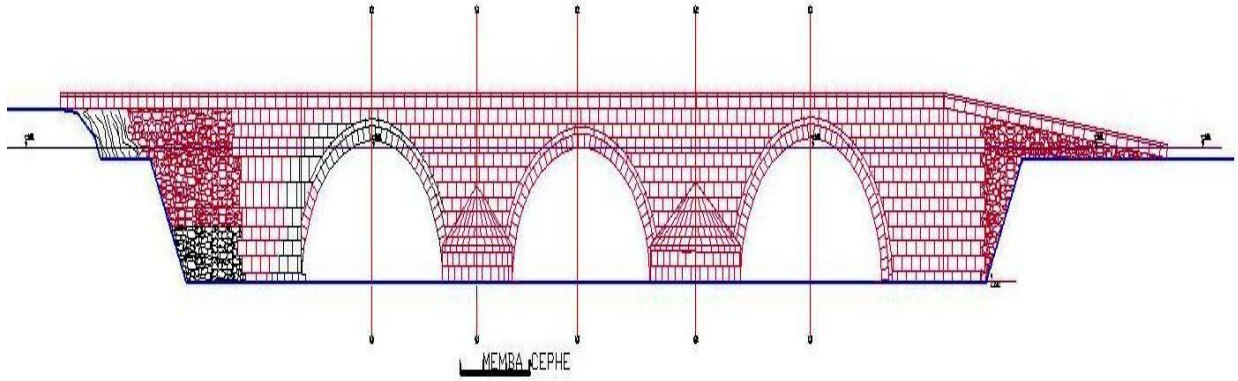
RESTORASYON MÜDAHALE LEJANDI

	MEVCUT YAPI BÖLÜMLERİ (ÖZGÜN YAPI DOKUSU)
	TAMAMLANAN YAPI ÖGESİ (EKSİK OLAN YAPI ÖGESİ)
	DERZ DOLUSU YAPILACAK ALANLAR
	YÜZEY TEMİZLİĞİ YAPILAN ALANLAR
	DERE YATAĞI MOLOZ TAŞ TAHKİMATI

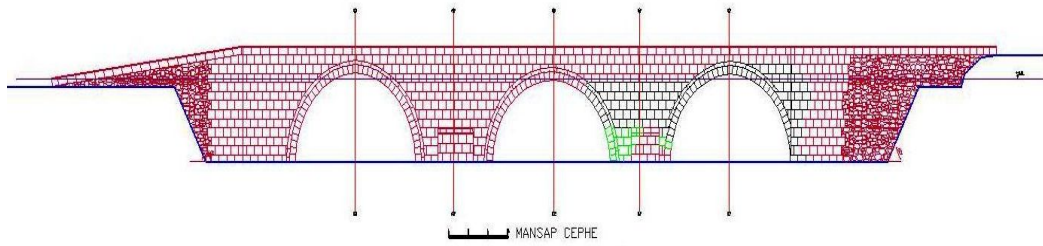
4. Raporu ve Fotoğraf

4.1. Koruma Raporu

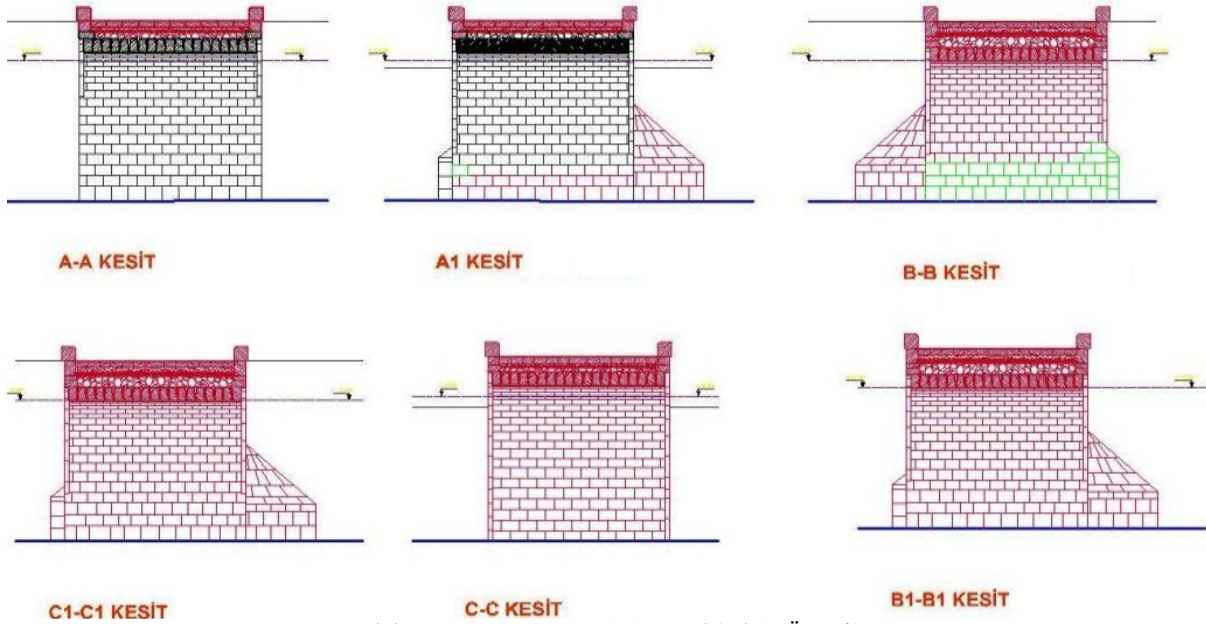
4.2. Fotoğraf Albümü

Çizim-6: Kaynarca Köprüsü Memba Cephesi (Ş. Öztürk)

Çizim-7: Kaynarca Köprüsü Mansap Cephesi (Ş. Öztürk)

Çizim-8: Kaynarca Köprüsü En Kesitleri (Ş. Öztürk)

4. ONARIM ÇALIŞMALARI

Kaynarca Köprüsü, ait onaylanan restorasyon uygulama projeler dahilinde Karayolları 11. Van Bölge Müdürlüğü tarafından 2013 yılında yapım ihalesi yapılmıştır. Köprü, onarım çalışmaları Karayolları 11. Van Bölge Müdürlüğü'nün ilgili teknik kontrol elemanları, yüklenici firma teknik elemanları ve proje müellifinin eş zamanlı olarak ortak denetiminde altında onarım çalışmaları başlatılmıştır.

Yüklenici firma iş programında yer alan çalışma esnasında belirtildiği gibi, yapının çevre ile ilişkisini kesmek, geçici köprü yaya ve araç ulaşımını sağlamak, iş güvenliği için gerekli can ve mal güvenliği için gerekli önlemleri alınmıştır.

Fotoğraf-5,6: Kaynarca Köprüsü Onarım Taş Kesim ve Hazırlama Görünüşü (Ş. Öztürk)

Köprü onarım ve çevre tahkimatında kullanılacak taşlar için ilgili uzmanlar tarafından yapılan jeolojik araştırma sonucu tespit edilen ve ilgili laboratuvar deney sonuçları uygun olarak bazalt, kalker ve andezit taş kesim hazırlama çalışmaları başlatılmıştır. Bu amaçla köprü inşaatı içerisinde bir taş kesim atölyesi kurulmuştur (Fotoğraf: 5,6).

Onarım çalışmalarının ilk aşaması olarak dere su debisinin en az olduğu temmuz ayında su derivasyonu yapılarak, dere suyu sağlam olan memba sol kemer açıklığına aktarılmıştır. Diğer iki kemer, döşeme, tempan duvarlarındaki asılına uygun olmayan onarım katmanları kaldırılarak temizlik çalışmaları tamamlanmıştır.

Fotoğraf-7,8: Kaynarca Köprüsü Onarım Çalışma Görünüşleri (Ş. Öztürk)

Fotoğraf-9,10: Kaynarca Köprüsü Metal İskele ve Onarım Görünüşleri (Ş. Öztürk)

Yıkık ve hasarlı olan diğer iki kemerlerin metal iskele kalıpları hazırlanmıştır. Köprü temeli ayakları, selyaran ve payanda bölümlerindeki eksik bölümler ve özelliğini kaybetmiş taş dizilim sıralarına raspalama yapılarak hidrolik kireç harç ile uygun kurşun kenetler yardımıyla yeniden inşa edilerek tamamlanmıştır (Fotoğraf: 7-10).

Fotoğraf-11,12: Kaynarca Köprüsü Raspa ve Onarım Görünüşleri (Ş. Öztürk)

Yapının tüm onarımlarda bağlayıcı madde olarak kullanılan kireç harcı, özgün harç numunesinin örnekleri kimya laboratuvarlarında incelenmiş, elde edilen analizleri sonucunda, belirlenen birim oran ve karışımları dikkate alınarak hazırlanan harç onarım çalışmalarında kullanılmıştır.

Kaynarca Köprüsü'ne ait onaylanan restorasyon projesinde belirtilen husular dikkate alınarak, köprü'nün eksik olan bölümleri, kemeri tempan duvar, selyaran, payanda, döşeme ve korkulukların yapım ve onarım çalışmaları yapılarak tamamlanmıştır. Projede belirtilen detaylarda dikkate alınarak uygun görülen tüm bölgelerde taş sıralarında kurşun kenetli kancalar özenle kullanılmıştır (Fotoğraf: 11-20).

Fotoğraf-13,14: Kaynarca Köprüsü Ayak ve Selyaran Onarım Görünüşleri (Ş. Öztürk)

Kaynarca Köprüsü, onaylanan proje restorasyon projesindeki tüm onarım ve yeniden yapılması gereken kısımlardaki çalışmalar yapılarak tamamlanmıştır. Dere su akışının regüle edilerek, tarihi taş köprü'nün sel ve feyazan taşkınlarının olumsuz etkisine karşı, suyun homojen bir şekilde akışının düzenlenmek amacıyla köprü zeminde, menma ve mansap bölümlerinde gerekli istifli blok taş tahkimat çalışmaları yapılmıştır.

Bu kapsamda dere islah ve tahkimat çalışmaları köprü memba bölümünde 10.00 m. genişliğinde, mansap bölümünde ise 15.00 m. genişliğinde yaklaşık 1.00 m. derinlikte kütleli yöresel bazalt ve andezit blok kayalar düzenli bir şekilde istiflenerek yeniden yapılmıştır.

Kaynarca Çayı'nın her iki yakasındaki dere üst kotlarında gerekli tesviyeler ve şevlerinde gerekli tahkimatlar kullanılan blok taşlar istifli olarak düzenlenmiştir (Fotoğraf: 21,22).

Fotoğraf-15,16: Kaynarca Köprüsü Kemer ve Selyaran Onarım Görünüşleri (Ş. Öztürk)

Kaynarca Köprüsü, onarım çalışmaları tamamlandıktan sonra köprü'nün her iki giriş bölümüne gerekli tanıtıcı ve uyarıcı panolar yerleştirilmiştir.

Fotoğraf-17,18: Kaynarca Köprüsü Tempan Duvar Onarım Görünüşleri (Ş. Öztürk)

Fotoğraf-19,20: Kaynarca Köprüsü Döşeme ve Korkuluk Onarım Görünüşleri (Ş. Öztürk)

5. SONUÇ

Muş ili, Varto İlçesi'nin batısındaki çaylar olarak bilinen bölgede yer alan tarihi Kaynarca Köprüsü, konum, inşa edildiği dönemin tüm mimari özelliklerini taşıması ve günümüzde halen daha yaya ve taşıt trafiğine hizmet vermesi bakımından oldukça önem arz etmektedir.

Fotoğraf-21,22: Kaynarca Köprüsü Onarım Sonrası Görünüşleri (Ş. Öztürk)

Kaynarca Köprüsü, inşa edildiği XVII. yüzyıldan günümüze kadar doğanın her türlü olumsuz etkisine karşı (Sel, Kar, Yağmur vb.) ayakta kalma mücadelesini veren ender tarihi mimari yapılardan biridir. 2003 yılında tescil edilen tarihi köprü'nün esaslı onarımı 2006-07 ve 2012-13 yılları arasında, Karayolları 11. Van Bölge Müdürlüğü tarafından iki kez yapılmıştır. Yapı, günümüzde bölgedeki çevre köyler arası hem yaya hem de araç ulaşım amaçlı hizmet vermektedir (Fotoğraf: 21-26).

Tarihi Kaynarca Köprüsü, mimari yapısı ve fiziksel özellikleri dikkate alındığında, ağır tonajlı motorlu araçların geçişinde ciddi statik yapısal teknik bazı sorunların oluşturacağı bir gerçektir. Bu amaçla yetkili kurumların mevcut tarihi yapının mimari görsel özelliklerini olumsuz etkilemeyecek uzaklıkta ve nitelikte her türlü geçişin rahat ve güvenli bir şekilde sağlamak amacıyla, alternatif betonarme on gerilimli bir köprü yapılması zorunlu arz etmektedir.

Fotoğraf-23,24: Kaynarca Köprüsü Onarım Sonrası Görünüşleri (Ş. Öztürk)

Günümüzde Muş ilinde ayakla kalabilen tarihi taş köprülerin sayısal olarak az olması, Kaynarca Köprüsü'nün aslına uygun olarak uzman teknik elemanlar tarafından onarılmış olması, bölge kültür ve turizmüne önemli kazanımlar sağlayacaktır. Yapılan onarım çalışmalarının sonucunda Muş İli Malazgirt'teki Hatun Köprüsü ve Kız Köprülerinde proje ve onarım çalışmaları ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından başlatılmıştır. Bölgede örnek nitelikte onarılan Kaynarca Köprüsü, böylece geçmiş ile bugün ve bugün ile gelecek kuşaklar arasında önemli bir kültür köprüsü oluşturacağı bir gerçektir (Fotoğraf: 21-26).

Fotoğraf-25,26: Kaynarca Köprüsü Onarım Sonrası Görünüşleri (ř. Öztürk)

KAYNAKÇA

Öztürk, ř. (2002). *Van Gölü Havzası Orta aę ve Sonrası Su Mimarisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Van.

Öztürk, ř. (2012). *Muş Varto Kaynarca Köprüsü Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projeleri Koruma Raporu*.

Öztürk, ř. (2006). *Muş Varto Kaynarca Köprüsü Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projeleri Koruma Raporu*.